

нярэдка выдзёўбаюцца з аднаго кавалка дрэва). У нар. выканальніцкай практыцы зафіксавана тры строі Б.: найбольш распаўсюджаны «гітарны» (струны настрайваюцца па гуках мажорнага трохгучча); менш пашыраны «мінорны» (у аснове яго гукі мінорнага трохгучча); «балалаечны», у якога дзве ніжнія струны строяцца ва унісон, а верхняя — квартай вышэй за іх (на інструменце такога строю іграюць толькі добрыя балалаечнікі). Агульная вышыня строю Б. варыянтная. Гучанне яе звонкае, серабрыстае (асабліва пры выкарыстанні металічных струн), але камернае. Б. — інструмент аматырскі, на якім іграюць як «для сябе», сола, так і з іншымі хардафонамі — мандалінай, гітарай, скрыпкай, цымбаламі, ствараючы т.зв. струнную музыку. Рэпертуар балалаечнікаў уключае пераважна танцавальныя і песенныя найгрышы позняга гісторыкастылявога пласта, частушкі. У залежнасці ад строю інструмента, індывідуальнасці выканаўцы, асаблівасцей мясцовай музычнай традыцыі найгрышы выконваюцца ў розных стылях: бурдонна-паліфанічным (пры балалаечным строі), змешаным, што сінтэзуе рысы гамафонна-гарманічнага і бурдонна-паліфанічнага стыляў (пры гітарным строі) і гамафонна-гарманічным (пры суправаджэнні частушак і ў ансамблях). Выканальніцкі стыль нар. балалаечнікаў, паводле Б.Асаф'ева, вызначаецца як «стыль нечаканасцей», які выяўляецца ў вынаходлівай акцэнтацыі і звязанай з ёй пастаянай пераметрызацыяй. Б. была запазычана беларусамі ў рускіх у 2-й палавіне 18 ст.; яе пашырэнне на Беларусі ў 2-й палавіне 20 ст. мела разгруппаваны характар.

Літ.: Назіна И.Д. Белорусские народные музыкальные инструменты: Струнные. Мн., 1982.

І.Дз. Назіна.

БАЛАМУЦЕНЬ, міфічная істота; вадзяны чалавек. Ва ўяўленнях маляваўся надзвычай непрыгожым: галава яго нагадвала збан, твар такі азызлы, што амаль не відаць вачэй, скура гусіная, кароценькія, тоненькія і крывенькія ножкі, вялізны жывот. Б. — халасцяк, але вельмі любіць жанчын. Калі падыходзіць пара каханя, ён набліжаецца да тых месцаў, дзе жанчыны купаюцца ці палашчуць бялізну. Б. жартуе з імі, скідае з кладак, муціць ваду і вы-

глядвае сярод іх сабе жанчыну. Б. заганяе яе бялізну да другога берага і, зачэпіўшы яе за карчы, чакае. Пры набліжэнні жанчыны ён паўстае перад ёю ва ўсёй сваёй прыгажосці і напускае на абранніцу нейкія чары, і тая паслухмяна ідзе за ім. Б. ніколі не бярэ жанчын назаўсёды, ён адпускае іх дадому, і яны набываюць здольнасць не тануць нават тады, калі б гэтага захацелі. Персанаж згадваецца ў Вілейскім раёне.

Літ.: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 3. Зямная дарога ў вырай. Мн., 1999. С. 462.

У.А. Васілевіч.

БАЛОТНІК, міфічная істота; найбольш пачварная з усіх нячысцікаў, якія жывуць у балоце. Уяўляўся страшэнным таўстгуном, без вачэй, увесць у вялікім слоі гразі, да якой наліпала ў беспарадку багавінне, мохавыя валокны, смаўжы, жукі і інш. вадзяная жамыра. Б. не здольны да пяшчоты і ласкі. Панурыя, няўклудныя, нерухомыя, яны жывуць у непасрэднай блізкасці разам са сваімі братамі *Багнікам* і *Аржавенем*, а таксама *Лознікам*, дапамагаюць адзін аднаму пераследаваць ахвяру — чалавека ці свойскую жывёлу. Прыгожымі вобразамі і гукамі яны заманваюць ахвяру, якую пад зваблівай раслінаю чакае дрыгва. Калі ахвяра, блытаючыся ў каранях і ствалах лазняку, пачынае тануць, нячысцік хапае яе за ногі і паволі, але ўчэпіста цягне да сябе. Паверхня багны сыходзіцца, не пакідаючы слядоў пагібелі. Усе разнавіднасці нячысцікаў, што жывуць у балоце, не баяцца грамавых стрэл, якія трацяць смяротную сілу ад судакранання з паверхняю багны. Найвялікшая небяспека для Б. — асушэнне балота каналамі. Калі сыходзіць вада, нячысцік гіне, не ў стане выбрацца, і жытло робіцца яму магілаю. Рэшткі Б. зліваюцца з зямлёю і служаць угнаеннем — на аднаго нячысціка робіцца меней, бо ўсе яны вечна самотныя кавалеры. Б. цешыцца раслінным і жывёльным жыццём на паверхні свайго жытла. Раніцаю і ўвечары ён крычыць на розныя галасы: раве як птушка бугай, кракае па-качынаму, булькоча нібы цецярук, каб завабіць паляўнічага ці драпежніка. Калі прырода расквечвае паверхню жытла Б. кветкамі, ягаднікамі, грыбамі, нячысцік употай вырошчвае між імі багун, які чадам задурманьвае чалавеку галаву. Б.